

D. Pozdní středověk (14. – 15. století)

1. Přírodní a společenská charakteristika pozdního středověku v Evropě

Období **14. – 15. století** se nazývá *pozdní středověk*. Jako svébytná epocha se projevuje **především v Evropě**. Široce sdíleným životním pocitem se zde stalo vědomí, že **dosavadní vývoj křesťanské feudální společnosti dospěl ke svému kulminačnímu** (vrcholnému) **bod**u a že nyní musí následovat zásadní společenská proměna.

Z **klimatického hlediska** je evropský pozdní středověk poznamenán závěrem středověkého klimatického optima (viz V.C.1.). **Po r. 1300** nastupuje období relativně chladného a vlhkého klimatu, označované (poněkud nepřesně) jako *malá doba ledová* (o skutečný glaciál samozřejmě nešlo). Tato éra trvá až zhruba do poloviny 19. století a obsahuje pochopitelně také výkyvy, z nichž nejvýznamnější je oteplení zahrnující přibližně 1. polovinu 16. století.

Početní nárůst evropského obyvatelstva se výrazně zpomalil, přičemž v mnoha oblastech došlo dokonce k přechodnému úbytku. Do života **Evropy** také vstoupily ničivé vlny **epidemií moru**.

Evropská krajina se výrazně proměnila. **Pokročila kolonizace**. Zatímco ve vrcholném středověku v Českých zemích vznikala nová sídla především podél dálkových cest, nyní se často objevují nové vsi i města také v odlehlejších lokalitách. Okraje souvislého osídlení překročily vrstevnici 600 m, ojediněle je atakována i hranice 800 m. Na druhé straně se osidlovací úsilí obrací také k nižším, mokřadním polohám podél řek. **Nové obchodní stezky** zdolávají obtížně přístupný terén. Podobná situace nastává i v jiných zemích.

Podstatná část Evropy po r. 1300

Rozvoj obchodu a nárůst rozlohy osídleného území zvětšují **význam peněz**. Rostou počet a role **měst**. **Měšťané začínají soupeřit o vliv se šlechtou**, jejich důležitost pro prosperitu země pocítují a začínají respektovat i **panovníci**.

Tento vývoj však má rovněž své **stinné stránky**. Některá **sídla**

vznikla v natolik nevýhodných lokalitách, že jsou záhy **opouštěna**. Jinde zase hustší osídlení vytváří nepřehlednou **změť vlastnických vztahů** k půdě, což produkuje řadu ozbrojených konfliktů s nemalými ztrátami na životech. Zvýšené množství peněz vytváří **inflaci** (tržní znehodnocování měny spojené s růstem cen).

Rozdělení Evropy na regiony úspěšné a upadající se stává obecným jevem. Přesto se však právě **rozmach měst stává jedním z hlavních rysů** této epochy. Někteří historikové charakterizují pozdně středověký vývoj Evropy jako *první krizi feudalismu*.

